

Kavramlar

- Sahabi
- Âlim
- el-emin
- İstişare

2. ÜNİTE

HZ. MUHAMMED VE GENÇLİK

Neler Öğreneceksiniz?

- Kur'an-ı Kerim'de gençlerle ilgili ayetleri,
- Hz. Muhammed'in gençlik yıllarındaki erdemli davranışlarını,
- Hz. Muhammed ile genç sahabiler arasındaki iletişimi,
- Bazı genç sahabilerin öne çıkan özelliklerini,
- Âl-i İmrân suresi 159. ayette verilen mesajları.

2. ÜNİTE Hz. MUHAMMED VE GENÇLİK

Ünitemize Hazırlanalım

1. Gençlerin topluma kazandırılmasında dinî metinlerin nasıl bir fonksiyonu olabilir?
2. Bir toplumda gençlerin saygın bir konumda olmalarını sağlayan temel ahlaki davranışlar neler olabilir?
3. Hz. Peygamber, İslam'ın ilk yıllarında büyük fedakârlıklar gösteren genç sahabilerle nasıl bir iletişim kurmuş olabilir?
4. Örnek şahsiyetleriyle ön plana çıkan genç sahabilerden hangilerini biliyorsunuz?
5. Hz. Peygamber, İslam'ı kısa sürede geniş kitlelere ulaştırmada nasıl bir iletişim tarzı benimsemiş olabilir?

1. KUR'AN-I KERİM'DE GENÇLER

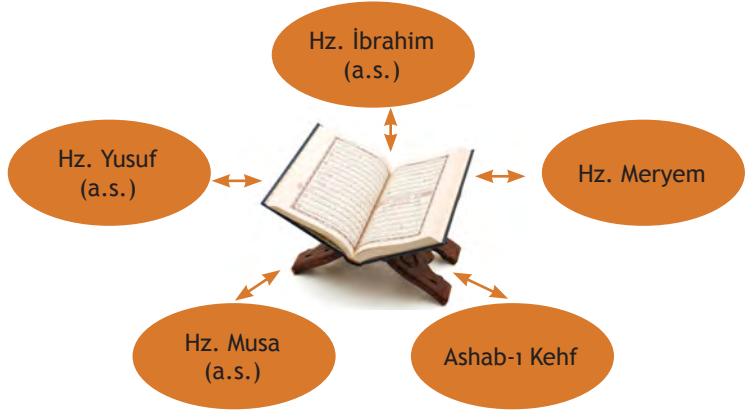
Peygamberler; gençlik dönemlerindeki erdemli davranışlarıyla içinde yaşadıkları topluma örnek olmuşlardır.

Gençlik; çocukluk ve erişkinlik arasında yer alan gelişme ve bağımsız yaşamaya hazırlanma ile birlikte bedensel, toplumsal ve ruhsal olgunlaşma dönemidir.¹

Kur'an-ı Kerim'de gençlerle ilgili övgü dolu sözler yer almakta ve onların itina ile yetiştirilmelerinin önemi vurgulanmaktadır.² İslam'ın tebliğ edildiği ilk yıllarda da gençler, dinî, ilmî, askerî, idari, siyasi, sosyal alanlarda çok önemli görev ve sorumluluklar üstlenerek önemli devlet görevlerinde bulunmuşlardır.

Kur'an-ı Kerim'de Allah'ı (c.c.) arama gayreti içerisinde bir genç olarak Hz. İbrahim (a.s.) örnek verilir. En'âm suresinin

76-79. ayetlerinde "Gece basınca bir yıldız gördü, 'İşte bu benim Rabbim!' dedi; yıldız batınca, 'Batanları sevmem.' dedi. Ay'ı doğarken görünce, 'Rabbim budur.' dedi.

Görsel 2.1: Kur'an-ı Kerim'de gençlik hâllerinden bahsedilen bazı peygamberler ve şahıslar.

1 Atalay Yörükoğlu, Gençlik Çağı, s. 13.
2 bk. Nûr suresi, 59. ayet.

O da batınca ‘Rabbim bana doğru yolu göstermezse elbette yoldan sapan topluluklardan olurum’ dedi. Güneşi doğarken görünce de ‘Rabbim budur, zira bu daha büyük.’ dedi. O da batınca dedi ki: ‘Ey kavmim! Ben sizin (Allah’a) ortak koştuğunuz şeylerden uzağım. Doğrusu ben yüzümü, gökleri ve yeri yaratana, doğruya yönelerek çevirdim, ben ortak koşanlardan değilim.’ şeklinde Hz. İbrahim’in (a.s.) tefekkürü anlatılır.

Görsel 2.2: Doğruyu arayan gençler Kur’an-ı Kerim’de övülmüştür.

Gençler, içinde bulundukları gelişim döneminin özellikleri sebebiyle mevcut sosyokültürel yapıyı, değerleri tenkit etmeye ve sorgulamaya meyilli olurlar. Örneğin, Ashab-ı Kehf, putperest bir kavmin içinde olmasına rağmen Allah’ın (c.c.) varlığına ve birliğine inanmış, bu inançlarını açıkça dile getirerek içinde bulundukları topluma karşı çıkmışlardır. İnançlarından ötürü taşlanarak öldürülmekten veya dinlerini zorla değiştirmekten kurtulmak için mağaraya sığınmışlardır. Kur’an-ı Kerim’de bu gençlerin Allah’a (c.c.) iman konusunda toplumlarından farklı bir sağduyuya sahip olduklarına işaret edilmektedir. Bu yüzden Kur’an’da bu gençlerden “Rablerine inanmış gençler” şeklinde söz edilmektedir.³

Düşünelim-Konuşalım

Ashab-ı Kehf gençlerinin yerinde siz olsaydınız, inancınız doğrultusunda ne yapardınız ?

Kur’an-ı Kerim’de gençler tasvir edilirken onların toplumsal olaylarla ilgilenen ve insanlara yardım eden yönlerine dikkat çekilmektedir. Örneğin Kur’an’da Hz. İbrahim’den (a.s.) bahsedilirken müşrik olan babasını Allah’ın (c.c.) birliği inancına çağırmasına, iyiliğe ve yardıma, yakın çevresinden başlamasına dikkat çekilmektedir.⁴ Ayrıca onun canını teh-

3 bk. Kehf suresi, 13. ayet.

4 bk. Meryem suresi, 42-48. ayetler.

likeye atarak kalplerdeki batıl inancı sarsmak amacıyla putları kırması⁵ da aynı amaca yöneliktir.

Kur'an-ı Kerim'de, genç şahsiyet modeli olarak Hz. Yusuf (a.s.), Hz. Musa (a.s.), Hz. Şuayb'ın (a.s.) kızları ve Hz. Meryem'den bahsedilmektedir.

Yusuf suresi, iffet ve sabır örneği olarak gösterilen bir gençten övgüyle bahseden ayetlerle örülüdür. Hz. Yusuf (a.s.), kendisine yapılan teklif karşısında iffetini koruyarak Rabbine sığınmıştır.⁶

Ders Dışı Etkinlik

İffet modeli olarak Hz. Yusuf'un (a.s.) hayat hikâyesini Kur'an-ı Kerim'den araştırınız.

Hz. Musa (a.s.) ile Hz. Şuayb'ın (a.s.) kızları arasında geçen olayda da iffet ve hayâ örneklerini görmekteyiz. Hz. Musa (a.s.) su başında karşılaştığı genç bir kızın edep ve hayâsına⁷ aynı şekilde karşılık vermiştir.

İffet ve hayâ örneği bir diğer genç şahsiyet de Hz. Meryem'dir.⁸ Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah'ın onu üstün kıldığı, en önemli vasfının ise iffet, hayâ, edep ve takva olduğu belirtilmektedir.⁹ Yine Kur'an-ı Kerim'de onun kendisini ibadete verdiği, en zor zamanlarda bile teslimiyetinden hiçbir şey kaybetmediği ifade edilmektedir.¹⁰

2. BİR GENÇ OLARAK HZ. MUHAMMED

Hz. Muhammed (s.a.v.) gençliğinde sahip olduğu değerlerle içinde yaşadığı toplumda saygın bir yer edinmiştir.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğmadan önce babası, altı yaşında iken annesi, sekiz yaşında iken de dedesi vefat etmiştir. Daha çok küçük yaşlardayken büyük acılar yaşayan Hz. Peygamber, dedesinin vasiyetiyle amcası Ebû Talib'in himayesinde yaşamaya başlamıştır. Ebû Talib ailesinin yakın ilgisine karşılık Hz. Peygamber ev işlerinde sorumluluk almış, kendisine verilen işleri hakkıyla yapmış, amcasına ve yengesine saygıda kusur etmemiştir. O, zaman zaman koyunlara çobanlık yapmak suretiyle evin dışındaki işlerde de ailesine yardımcı olmuştur.¹¹

Hz. Muhammed (s.a.v.) gençlik yıllarında cahiliye kültürünü yansıtan panayırlara katılmaktan da kaçınmıştır. Hz. Peygamber ticari hayata ilk adımını amcası Ebû Talib ile atmış, dokuz yaşından itibaren ticaret

Görsel 2.3: Hz. Muhammed (s.a.v.) gençliğinde çobanlık yaparak ailesine yardımcı olmuştur.

5 bk. Enbiyâ suresi, 58-67. ayetler.

6 bk. Yûsuf suresi, 23-24. ayetler.

7 bk. Kasas suresi, 25. ayet.

8 Mehmet Emin Ay, Kuran'da Gençler ve Gençlik Değerleri, s. 33.

9 bk. Âl-i İmrân suresi, 42. ayet.

10 bk. Tahrîm suresi, 12. ayet.

11 bk. Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, C 1, s. 46.

kervanları ile Şam istikametindeki şehirlere gidip gelmeye başlamıştır. Ticaret sayesinde Hz. Peygamber, alışveriş usullerini, insanlarla iletişim kurma yollarını öğrenmiştir. Sosyal yönü gelişmiş, değişik ülkelerin insanlarını ve kültürlerini tanımıştır. Onun ticaretle uğraşması, başkasına yük olmamasını ve kendi alın teriyle kazancını temin etmesini sağlamıştır.

Hz. Peygamber genç yaşında İslam'dan önceki sosyal ve iktisadi hayatı iyileştirmeye yönelik bazı faaliyetlerde kendi iradesiyle bulunmuştur. Örneğin o, Mekke ve çevresinde ticari faaliyetlerle ilgili konularda güvensizlik ortamını önlemek amacıyla kurulan Hilfu'l-fudûl'a isteyerek katılmıştır. Hz. Muhammed (s.a.v.), başta Ebû Cehil olmak üzere yabancı tacirleri ezmek, kandırmak ve çeşitli hilelerle mallarına el koymak isteyenlerin kötü davranışlarına engel olmaya çalışmıştır.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamber olmadan önceki arkadaşları ve dostları ahlakı düzgün, hatırı sayılır kimselerdi. Hz. Muhammed (s.a.v.) gençlik çağında da kötü alışkanlıklardan uzak durmuş, arkadaş çevresini de bu doğrultuda belirlemiştir.

Hz. Peygamber, gençlik yıllarında Kâbe'nin tamirinde bulunmuş, Hacerü'l-esved'in yerine konulması sırasında ortaya çıkan anlaşmazlığın giderilmesinde hakem olarak seçilmiştir.

Düşünelim-Konuşalım

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) genç yaşta Hilfu'l-fudûl'a (Erdemliler Topluluğu) katılmasında sahip olduğu hangi değerler ön plana çıkmış olabilir?

Listeleyelim

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) gençlik yıllarındaki erdemli davranışlarından bazılarını listeleyniz.

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.

Vefakar bir insan olan Hz. Muhammed (s.a.v.), kendisine emeği geçenleri de unutmamıştır. Örneğin amcası Ebû Talib'in yükünü hafifletmek için Hz. Ali'nin (r.a.) bakımını üstlenmiştir.

Hz. Muhammed (s.a.v.) gençliğinde ölçülü ve dengeli tutuma sahip, sözü dinlenir, herkes tarafından sevilen ve takdir edilen, doğruluğundan ve samimiyetinden şüphe edilmeyen karaktere sahipti. Bu yüzdendir ki yaşadığı toplumda “el-emin” (doğru, güvenilir) lakabı ile tanındı. Onunla peygamberlik öncesinde ticari ilişkilerde bulunanlar, çok iyi bir arkadaş olduğunu, hak hususunda zerre kadar sapmadığını söylemişlerdir. O; zayıfları korumuş, yoksulları himaye etmiş, genç yaşına rağmen haksızlığa karşı direnmiş ve bu gaye için risk almaktan çekinmemiştir.¹²

3. HZ. MUHAMMED VE GENÇLER

Hz. Muhammed (s.a.v.) İslam toplumunun şekillenmesinde gençlere büyük görevler vermiştir.

Hz. Peygamber gençlere ayrı bir önem vermiştir. Çocukları hafife almamış, onlara yetişkin bir insana verdiği gibi selam vermiş¹³ ve böylece geleceğin gençlerine ne kadar önemli birer insan oldukları duygusunu yaşatmıştır. Onları hür düşünmeye, yararlı şeylerden çekinmeden istifade etmeye ve sonucu ne olursa olsun doğru bildiğini cesaretle ifade etmeye teşvik etmiş ve bu sayede onların kişilik sahibi olmalarını sağlamıştır.¹⁴

Hz. Muhammed (s.a.v.) gençlere öylesine candan ve şefkatli davranmıştı ki gençler etrafında pervane olmuş; ona yürekten bağlanmışlardı. Hz. Peygamber İslam'ı tebliğ ederken toplumun yeniliğe açık, idealist ve enerjik kesimini oluşturan gençlerden büyük ölçüde destek almıştır.

İslam'ı yayma konusunda Hz. Peygamber'e asıl destek, toplumun yeniliğe açık, idealist ve enerjik kesimini oluşturan gençlerden gelmiştir. Mekke Dönemi'nde Müslüman olanlara baktığımızda elli yaşın üzerinde sadece birkaç kişinin olduğunu geri kalan çoğunluğun ise otuz yaşın altında bulunduğunu görmekteyiz. Örneğin genç yaşta İslam'ı kabul edenlerden Zeyd b. Hârise (r.a.) 15, Erkam b. Ebi'l-Erkam (r.a.) 19, Mus'ab b. Umeyr (r.a.) 20, Cafer b. Ebi Talib (r.a.) 22 ve Hz. Ömer (r.a.) de 25 yaşında idi.¹⁵

Genç erkekler gibi genç kızlar da İslam'ı ilk seçenler arasında yerlerini almışlardır. Hz. Ömer'in (r.a.) kız kardeşi Fâtıma binti el-Hattâb (r.a.), Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) kızları Esmâ (r.a.) ve Aişe (r.a.) bunların başında gelir. Bu gençlerin çoğu büyük çile ve fedakârlıklara katlanarak Hz. Peygamber'in safında yer almayı tercih etmişlerdir.

Hz. Muhammed (s.a.v.) İslam toplumunun şekillenmesinde, İslami değerlerin yaşanmasında ve yayılmasında gençlere büyük görevler vermiştir. Onların cesaret ve enerjilerinden gereği gibi yararlanmak için her şeyden önce gençlerin kendine güvenen, sağlam bir kişilik geliştirmelerine imkân sağlanmasını istemiştir. Zira Hz. Peygamber, gençlerin sorumluluk gerektiren en yüksek görevlere hazırlanmalarını, onların en tabîî hakkı olarak görüyordu. Bundan dolayı gençlere özel ilgi gösteriyor ve görevler üstlenmeleri hususunda onları

12 bk. Mustafa Fayda, “Muhammed”, TDV İslam Ansiklopedisi, C 30, s. 408-423.

13 bk. Buhârî, Kitâbu'l-İsti'zân, 15.

14 bk. Hayati Hökelekli, “Hz. Peygamber'in Çocuk ve Gençlere Yaklaşımı”, s. 55.

15 bk. İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed'in Evrensel Mesajı, s. 304-308.

sürekli teşvik ediyordu. Bu manada o, 25 yaşında bir genç olan Mus'ab b. Umeyr'i Medine'ye öğretmen olarak göndermiş¹⁶, Muaz b. Cebel'i ise henüz 21 yaşında iken hem yönetici hem de öğretmen olarak Yemen'e tayin etmiştir¹⁷. Rumlarla savaşması için hazırladığı ordunun başına da 18 yaşında olan Üsame b. Zeyd'i getirmiştir.¹⁸ Bu süreçte görev ve sorumluluğun bilincinde olan kumandanlar, alimler ve hakimler yetişmişse bu ancak Hz. Peygamber'in teşviki sayesinde olmuştur.

İlkeler Çıkarılım

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) gençlerle olan iletişiminde ortaya koyduğu temel ilkeleri yazınız.

1.

2.

3.

4.

5.

Hz. Muhammed (s.a.v.), gençlerin kendi ilgi alanlarında yetişmesine büyük önem vermiştir. Zeka ve kabiliyetine güvendiği gençleri ilgi duydukları alanlarda görev almaya teşvik etmiştir.

Hz. Peygamber gençlerin ilim alanında yetişmesine önem vermiş; bazı gençleri o günün çok ihtiyaç duyulan yabancı dillerini öğrenmeye teşvik etmiştir. Vahiy kâtiplerini genellikle gençler arasından seçmiş; gençlerin fetvâ vermesine müsaade etmiş, ayrıca onlardan öğretmenler tayin etmiştir.

Hz. Peygamber genç sahabileri, çoğu yaşlı sahabelerden oluşan ordulara komutan olarak tayin etmiştir.

Yine pek çok gazvede sancağı bizzat gençlere vermiştir. Örneğin Tebük seferinde sancağı önce Zeyd bin Sabit'e (r.a.) vermiş, yine yirmi yaşlarında olan Üsame bin Zeyd'i (r.a.) ise Suriye'ye göndermek üzere hazırladığı orduya komutan olarak tayin etmiştir. Hz. Peygamber Attab bin Esîd'i (r.a.) ise yirmi yaşlarında iken Mekke valisi olarak tayin edip ona maaş bağlamıştır.¹⁹

Hz. Peygamber erdemli davranış sergileyen gençleri methetmiştir. O, kıyamet gününde arşın gölgesi (Allah'ın (c.c.) himayesi) altında mutlu olacaklar arasında, gönlü Allah'a (c.c.) bağlı ve O'na seyerek ibadet eden gençleri de zikretmiştir.²⁰

Yorumlayalım

“Yedi sınıf insan vardır ki, Allah onları hiç bir gölgenin bulunmadığı günde (kıyamette) himayesi altına alır. Adil bir yönetici, gençliğinde ibadet eden kimse, kalbi camilere bağlı kimse, Allah için seven, Allah için buluşup Allah için ayrılan iki kişi, ... , sağ elinin verdiği sadakayı sol eli bilmeyecek derecede gizli sadaka veren kişi, تنها yerde Allah'ı anarak göz yaşı döken kimse .”

(Buhârî, Zekât, 16; Müslim, Zekât, 91.)

Yukarıdaki hadiste methedilen gencin hangi yönüne vurgu yapılmaktadır? Yorumlayınız.

16 Hakkı Dursun Yıldız (editör), Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi, C 1, s. 248.

17 bk. Ebû Dâvûd, Kitâbu'l-Kazâ, 11.

18 Said Abdulazim, Çocuk Yetiştirmede Nebevi Yöntem (10 Yaş ve Üzeri), s. 102.

19 bk. Mehmet Efendioğlu, “Sahâbe”, TDV İslam Ansiklopedisi, C 35, s. 491-500.

20 bk. Buhârî, Zekât, 16; Müslim, Zekât, 91.

4. BAZI GENÇ SAHABİLER

“Ashâbım gökteki yıldızlar gibidir...” Hz. Muhammed (s.a.v.)

(bk. Beyhakî, Sünen, el-Medhal, s.164.)

Tevhid mücadelesinin ilk yıllarında genç sahabiler, Hz. Muhammed’i (s.a.v.) yalnız bırakmamışlar ve her türlü zorluğa birlikte göğüs germişlerdir. Özellikle bazı genç sahabiler erdemli davranışlarıyla öne çıkmış ve sonraki nesiller için İslam ahlakının sembolü haline gelmişlerdir.

Bilge ve Kahraman Bir Genç: Hz. Ali (r.a.)

Hz. Ali (r.a.), Hz. Peygamber’in amcası Ebû Talib’in en küçük oğludur. Mekke’de baş gösteren kıtlık üzerine Hz. Peygamber, onu himayesine almıştır. Hz. Ali (r.a.), aynı zamanda Hz. Muhammed’in (s.a.v.) peygamberliğine ilk iman edenlerdendir.

Görsel 2.4: Hat sanatıyla yazılmış
“Hz. Ali (r.a.)” levhası. (Ayasofya Camii)

Mekkeli müşriklerin Müslümanlar üzerindeki baskı ve şiddeti gittikçe dayanılmaz bir hale gelince Hz. Peygamber, Yesrib halkının daveti üzerine Yüce Allah’ın izniyle hicret etmeye karar vermiştir. Hz. Muhammed (s.a.v.) Hz. Ali’yi (r.a.), kendisini öldürmeye gelecek müşrikleri oyalamak amacıyla Mekke’de bırakmıştır. O da geceyi Peygamber’in yatağında geçirerek onun evde olduğu kanaatini uyandırmıştır.

Hicretin beşinci ayında muhacirler ile ensar arasında yakınlık ve dayanışma sağlamak amacıyla kurulan muahat (kardeşlik antlaşması) sırasında Hz. Peygamber, Ali’yi (r.a.) kendisine kardeş olarak seçmiştir.

Bilgi Kutusu

Muâhât: Hicretten sonra Hz. Peygamber’in, Mekke’den hicret eden muhacirlerle Medineli ensardan olan Müslümanlar arasında yapmış olduğu kardeşlik antlaşması. Bu antlaşma ile Mekke’deki mallarını bırakıp tamamen yoksul durumda kalan Müslümanlar, Medine’deki din kardeşlerinin yardımıyla yoksulluktan kurtulmuşlardır. Medineli Müslümanlar, evlerine, tarlalarına, paralarına muhacirleri ortak etmişlerdir. Hz. Peygamber, Medine’ye geldiklerinde Mekkeli muhacirlerle ensar arasında muahat yapmıştır.*

(MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 242.)

Hz. Ali (r.a.); Bedir, Uhud, Hendek ve Hayber başta olmak üzere hemen hemen bütün gazve ve seriyyelere katılmıştır. Hz. Ali (r.a.), bu savaşlarda Hz. Muhammed’in (s.a.v.) sancaktarlığını yapmış ve daha sonraları da büyük kahramanlıklar göstermiştir. Uhud’da ve Huneyn’de çeşitli yerlerinden yara almasına rağmen Hz. Peygamber’i bütün gücüyle korumuştur. O, Hayber’de seferin zaferle sonuçlanmasında büyük katkı sağlamıştır.²¹

21 bk. Ethem Ruhi Fiğlalı, “Ali”, TDV İslam Ansiklopedisi, C 2, s. 371-374.

Bilgi Kutusu

Aslan, en eski dönemlerden beri hemen bütün milletlerde olduğu gibi Araplarda da kuvvet, cesaret, kahramanlık sembolü sayılmış ve bu sebeple Hz. Ali'ye (r.a.) savaştaki cesaret ve kahramanlığından dolayı "Haydar-ı Kerrâr" (döne döne saldıran) ismi verilmiştir. Çünkü Hz. Ali'nin (r.a.) düşman askerlerinin arasına tıpkı ceylan sürüsüne dalan bir aslan gibi tek başına daldığı ve onun gibi döne döne saldırdığı bilinmektedir.

(Komisyon, "Haydar", TDV İslam Ansiklopedisi, C 17, s. 24.)

Hz. Ali (r.a.), Hz. Peygamber'e kâtiplik ve vahiy kâtipliği yapmış, Hudeybiye Antlaşması'nı da yazmıştır. Mekke'nin fethinden sonra Kâbe'deki putları imha etme görevi ona verilmiştir. Hz. Peygamber vefat ettiğinde, cenaze hizmetlerini, O'nun vasiyeti üzerine Hz. Ali (r.a.) yapmıştır. Hz. Peygamber'in vefatından sonra Medine'de ikamet edip dinî ilimlerle uğraşmayı, diğer görevlere tercih etmiştir. Kur'an ve hadis konusundaki derin ilminden dolayı hem Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) hem de Hz. Ömer'in (r.a.) fikrine müracaat ettikleri bir sahâbi olmuştur.

Hz. Ali (r.a.), ilim, takva, samimiyet, fedakârlık, kahramanlık vb. pek çok yüksek ahlaki değere sahip olması bakımından İslam dünyasında ayrı bir yere sahiptir.²²

Yorumlayalım

"Haksızlık karşısında eğilmeyiniz. Zira hakkınızla beraber, şerefınızı de kaybedersiniz."

Yukarıdaki özdeyiş sizde neyi çağrıştırmaktadır? Yorumlayınız.

Genç Bir Davetçi: Erkam b. Ebi'l-Erkam

İslam'a ilk giren gençlerden biri olan Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın (r.a.) Safa Tepesi'nin yanındaki evi, Hz. Peygamber ve diğer Müslümanlar için adeta bir karargah olmuştur. Erkam (r.a.) Hz. Peygamber'e sadakatle bağlanarak evini onun emrine verdi. Hz. Peygamber, İslam tarihinde "Dârü'l-Erkam" diye anılacak olan bu evi tebliğ faaliyeti için çok elverişli bularak, merkez haline getirmiştir. Hz. Peygamber, peygamberliğin ilk dönemlerinde insanları İslam'a bu evde davet etmiş, onlara ibadetleri burada öğretmiştir. Müslümanlar, müşriklerin şerrinden korunmak için de bu evde gizlenmişlerdir.²³

Görsel 2.5: Daru'l-Erkam, İslam'ın ilk yıllarında Müslümanların eğitim merkezi olmuştur. (Temsili resim).

Henüz 17-18 yaşındaki bir gencin, Kâbe'nin hemen yanı başındaki evini İslam davetine açabilmesi, onun ne denli cesur ve fedakâr bir genç olduğunu da göstermektedir.

22 bk. M. Yaşar Kandemir, "Ali", TDV İslam Ansiklopedisi, C 2, s. 375-378.

23 Ahmet Önkal, "Erkam b. Ebül-Erkam", TDV İslam Ansiklopedisi, C 11, s. 305.

Dârü-l Erkam, Müslümanlar kırk kişi oluncaya kadar tam bir sığınak olmuştu. “Şimdi sen emrolunduğunu açıkça tebliğ et. Müşriklerden yüz çevir.”²⁴ ayetiyle Müslümanlar için gizli davet dönemi bitip açıktan tebliğ dönemi başlamıştır. Bu ayetten sonra Müslümanlar Erkam’ın (r.a.) evinden ayrılarak hicrete kadar Mekke’de İslam’ı yaymaya çalışmışlardır.

Toplum yararına çalışan Hilfu’l-fudûl’da da mazlumların hakkını arayan Erkam (r.a.) açıktan davet döneminde de tüm gayretiyle insanlara İslam’ı öğretmeye devam etmiştir.

Erkam (r.a.), Bedir, Uhud ve diğer savaşlara katılmış ve büyük fedakârlıklar göstermiştir. Hz. Muhammed (s.a.v) zaman zaman onu, zekât toplamakla vazifelendirmiştir.

Geçimini, ziraat ve ticaretle temin eden Erkam (r.a.), dürüst ve takva sahibi bir davetçi olarak toplumda her zaman değer görmüştür.²⁵

Genç Bir Öğretmen: Mus’ab b. Umeyr

Mekke’nin en zengin ve asil ailesine mensup olan Mus’ab b. Umeyr (r.a.), refah ve bolluk içinde yetişmiş, kılık kıyafeti, nezaketi ile herkesin beğenisini kazanmıştır. Son derece zeki ve akıllı aynı zamanda güzel ve açık konuşmasıyla da herkesin gıpta ettiği bir gençti. Mus’ab’ın (r.a.) erişemediği herhangi bir dünya nimeti yoktu. Ancak manevi bir boşluk, ruhi bir bunalım içerisindeydi ve Erkam’ın (r.a.) evinde bulunan Hz. Peygamber’in yanına geldi, Müslüman oldu.²⁶

Düşünelim-Konuşalım

Genç bir öğretmen olsaydınız, öğrencilerinizle nasıl bir iletişim kurardınız?

Ailesi onu İslam’dan vazgeçirmek için her çareye başvurmuştu. Ama Mus’ab (r.a.), ailesini de servetini de terk edip Habeşistan’a hicret etti. I. Akabe Biatı’nda Medineliler, kendilerine İslamiyet’i öğretecek bir öğretmen isteyince, Hz. Peygamber onu bu göreve tayin etti. Medine’de birçok kişi İslam’a onun çabasıyla girdi ve birçoğu İslam’ı ondan öğrendi.²⁷

Hicrete kadar Medine’de insanları büyük bir özveriyle İslam’a davet eden Mus’ab b. Umeyr (r.a.), mütevazılığı, sabrı ve anlayışıyla gönüllerde taht kurmuş, pek çok sahabinin İslam’la şereflenmesine vesile olmuştur.

Mus’ab (r.a.), iyi bir öğretmen olmanın yanı sıra savaşlarda sancaktarlık yaparak büyük kahramanlıklar göstermiş ve Uhud Savaşı’nda şehit düşmüş genç bir sahabiydi. Zengin bir ailenin çocuğu olarak varlık içerisinde dünyaya gelen Mus’ab (r.a.), Uhud’da şehit düştüğünde üzerindeki şal ile başını örttüklerinde ayakları, ayakları örtüldüğündeyse başı açık kalmıştır. Nihayet Hz. Peygamber’in emriyle şal ile başı örtülmüş, ayaklarına da ot konulmuştur.²⁸

24 Hicr suresi, 94. ayet.

25 bk. İbnü’l-Esîr, Üsdü’l-Ğâbe fi Ma’rifeti’s-Sahâbe, C 1, s. 74-75.

26 bk. İbn Sa’d, Tabakât, C 3, s. 116.

27 M. Asım Köksal, İslam Tarihi (Mekke), s. 236.

28 bk. Adem Apak, “Uhud Şehidi Genç Sahabe Mus’ab b. Umeyr”, s. 2.

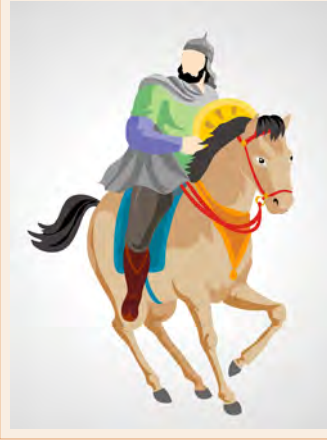
Genç Bir Komutan: Üsâme b. Zeyd

Üsâme b. Zeyd (r.a.), Hz. Peygamber'in evlatlığı ve azatlısı olan Zeyd b. Harise'nin (r.a.) oğludur. Hz. Peygamber, Üsâme'yi (r.a.) küçüklüğünden beri çok sever, bir dizine onu, diğer dizine de Hz. Hasan'ı (r.a.) oturtur ve "Allah'ım, ben bunları seviyorum, sen de sev!" diye dua ederdi.²⁹

Hz. Peygamber, yaşının küçüklüğünden dolayı Üsâme (r.a.) Uhud Gazvesi'ne katılmasına izin vermeyince Üsâme (r.a.) çok üzülmüştür. Hendek Savaşı öncesinde boyunu biraz daha uzun göstermeye çalışarak Hz. Peygamber'e gelmiş, Hz. Peygamber de onun bu kararlılığı karşısında savaşa katılmasına izin vermiştir.

Düşünelim-Konuşalım

Üsâme b. Zeyd'in (r.a.) genç yaşta komutan olarak seçilmesinde etkili olan faktörler sizce nelerdir?

Üsâme (r.a.) henüz on sekiz yaşını doldurmamışken Mute Savaşı'nda babası Zeyd b. Hârîse'nin (r.a.) sancağı altında savaşmıştı. Üsâme (r.a.), Mekke'nin fethinde Hz. Peygamber ile birlikte Beytullah'a girmiş, Huneyn Savaşı'nda da Hz. Muhammed'in (s.a.v.) yanında kalan çok az sayıda sahabiden biri olmuştur.

Mekke'nin fethinde olduğu gibi Hz. Peygamber ona duyduğu sevginin bir yansıması olarak birçok seferde onu devesinin terkesine almıştır.

Hz. Peygamber, vefatından kısa bir süre önce, Üsâme'yi (r.a.), aralarında Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in (r.a.) de bulunduğu, Suriye dolaylarına gönderilecek ordunun

komutanlığına atamıştı. Hz. Muhammed (s.a.v.), burada İslam'ın öngördüğü yönetim anlayışında sınıf ve yaş farkının değil, ehliyet ve liyakatin asıl olduğunu fiilî olarak göstermiştir. Bu tutum ayrıca toplumun hangi kesiminden olursa olsun gençlere fırsatlar tanınması ve onların yetiştirilmesine katkı sağlanması açısından oldukça önemlidir.³⁰

Genç Bir Yönetici: Muaz b. Cebel

Muaz b. Cebel gerek kendi kabilesi arasında gerekse Medine'de İslam dininin yayılmasında etkin bir şekilde yer aldı. Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden itibaren sürekli O'nun yanında olmaya gayret gösteren Muaz (r.a.), Huneyn Savaşı ve Taif Kuşatması dışındaki bütün askeri seferlere katıldı. Bu iki savaşa katılamamasının sebebi ise onun Mekke'nin fethinin ardından Hz. Peygamber tarafından Mekke'ye emir ve Kur'an öğretmeni olarak tayin edilmesidir. Hz. Peygamber, genç bir yetenek olan Muaz'ı (r.a.) hicretin 9. yılında zekât memuru ve kadılık göreviyle Yemen'e göndermiştir.³¹

Muaz (r.a.), Hz. Peygamber'in vefatına kadar Yemen'deki kadılık görevine devam etti. Bu sürenin sonuna doğru Yemen'de peygamberlik iddiasında bulunan ve bölge halkından pek çok kişiyi etrafında toplayan Esved el-Ansî'nin etkisiz hale getirilmesi ve bölgede Müslümanların yeniden hakimiyet kurmasında etkin bir görev almıştır.

29 Buhârî, Fezâilu's-sahâbe, 18.

30 bk. Mehmet Salih Arı, "Üsâme b. Zeyd", TDV İslam Ansiklopedisi, C 42, s. 362.

31 M. Yaşar Kandemir, "Muaz b. Cebel", TDV İslam Ansiklopedisi, C 30, s. 338-339.

Bilgi Kutusu

H.z. Muhammed (s.a.v.), Muaz b. Cebel (r.a.)'e görevi esnasında kendisine bir mesele arz edildiğinde nasıl hüküm vereceğini sordu. Muaz (r.a.) ise cevaben ilk önce Allah'ın kitabını esas alacağını, onda konuyla ilgili olarak herhangi bir hüküm bulamazsa H.z. Peygamber'in sünnetine müracaat edeceğini, bu iki temel kaynaktan bulamazsa da kendi içtihadına göre hüküm vereceğini bildirdi. H.z. Peygamber onun verdiği cevabı olumlu karşılamış ve memnuniyetini ifade etmiştir. Bu görüşmeden sonra H.z. Peygamber kendisine bazı tavsiyelerde bulunarak Yemen'deki görevine uğurlamıştır.

(bk. Tirmizî, Ahkâm, 3.)

Muaz (r.a.), ilme düşkünlüğü ve H.z. Peygamber'e bağlılığıyla meşhur olmuş bir sahabidir. Muaz (r.a.), devamlı H.z. Peygamber'in yanında bulunmaya özen göstermiş, özellikle fıkhi konularda sorular sormak suretiyle kendisinden bilgi alma gayreti içerisinde olmuştur. H.z. Peygamber de Muaz'ın (r.a.) şahsına duyduğu muhabbeti sık sık ifade etmiştir.

İbadete, özellikle namaza düşkünlüğüyle bilinen Muaz (r.a.), aynı zamanda namazlarında uzun sureler okumasıyla tanınmıştır. Muaz'ın (r.a.) "Oğlum! Namaza durduğunda dünyaya veda etmek üzere olduğunu ve oraya bir daha dönmeyeceğini düşün.", "İnsanlarla az, Rabbinle çok konuş. Belki o zaman kalbin Rabbinin görür." sözleri onun namaza verdiği önemi açık bir şekilde ortaya koyar.

Muaz (r.a.), âlim sahabilerdendir. Yaşadığı dönemde Kur'an-ı Kerim'i baştan sona ezbere bilenlerdendir. H.z. Peygamber, kendisinden Kur'an-ı Kerim öğrenilebilecek kişilerden biri olarak Muaz'ı (r.a.) zikretmiştir. Muaz (r.a.) dinî konulardaki bilgi ve birikimi sayesinde fetva verebilecek dereceye ulaşmıştır. Gerek H.z. Peygamber döneminde gerekse ondan sonraki dönemlerde, insanlara Kur'an'ı ve dinî meseleleri öğretmek amacıyla muallim olarak görevlendirilmiştir. H.z. Ömer (r.a.) halifeliği döneminde de fıkhi konularda Muaz'a (r.a.) sık sık başvurmuştur.³²

Genç Bir Âlim: H.z. Aişe (r.a.)

H.z. Peygamberin eşi H.z. Aişe (r.a.), dinî ilimleri bizzat H.z. Peygamber'den öğrenmişti. H.z. Peygamber ile aynı evi paylaştığı için, onun ilminden gece gündüz istifade etmiştir. H.z. Peygamber'in ders ve sohbetlerini dinlemiş, kavrayamadığı veya merak ettiği her meseleyi de H.z. Peygamber'e sorup öğrenmiştir.

Görsel 2.6: H.z. Aişe (r.a.), kendisinden sonra gelen pek çok âlime ilim öğrenme ve öğretmede öncülük etmiştir.

H.z. Aişe (r.a.), H.z. Peygamber'den aldığı bilgi sayesinde İslam esaslarının en seçkin öğreticilerden biri olmuştur. Sünneti nakledip onu açıklamakla kalmamış; aynı zamanda onun doğru anlaşılması konusunda yoğun bir çaba ortaya koymuştur. Kuvvetli hafızası sayesinde H.z. Peygamber'in hadis ve sünnetinin, daha sonraki nesillere ulaştırılmasında üstün çaba göstermiştir. Rivayet ettiği toplam 2210 hadis, en çok hadis aktaran yedi âlim sahabiden biri olmuştur.³³

32 bk. Adem Apak, "Fakih, Muallim ve Komutan Sahabe: Muaz b. Cebel", s. 3.

33 bk. Mustafa Fayda, "Aişe", TDV İslam Ansiklopedisi, C 2, s. 201-205.

Bilgi Kutusu

Âlim: Sözlükte bilgin, iyi bilen, hakkıyla bilen anlamına gelen âlim, bir ilim dalında daha çok ilerleyip uzmanlaşan kimseye denir.

(bk. MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s.15.)

Hiz. AîŖe (r.a.), sadece hadis nakilcisi değil, aynı zamanda müfessir, fakih ve hatip idi. Arap tarihi, ensab (soy ilmi), Ŗiir ve tıp alanlarında derin bilgi sahibiydi.

Hiz. Peygamber'in sevgili eŖi Hiz. AîŖe (r.a.), zekası, engin deneyimi ile toplumda her kesimin kendisine danıŖtıęı, irŖad ve tavsiyelerine kulak verdiği bir sahabiydi. Hatta o, sık sık ziyaret edilen, kendisine hürmet edilen bilge bir gençti. Kapısı, toplumun her kesiminden insana açıktı. O'nun evi; ilim,

irfan, irŖad ve danıŖma merkezi gibi her gün girip çıkanlarla dolup taşmaktaydı. Bu mütevazı ev, kadın erkek, büyük küçük birçok kimsenin huzuruna gelip kendisini dinlediği, varsa soru sorup cevabını aldığı bir ilim ocağı oldu. Onun bu faaliyetleri sayesinde Medine, İslam ilimlerinin temellerinin atıldığı bir Ŗehir olmuŖtur. Hiz. AîŖe (r.a.) hadis ve fıkıh saha-larında Medine ekolünün oluŖmasına kaynaklık etmiŖtir. Hiz. AîŖe (r.a.), gerek Medine'de gerekse Mekke'de kendisine yöneltilen sorulara cevap vermiŖ ayrıca muhtelif bölgelerden gelen soruları da cevapsız bırakmamıŖtır.³⁴

Genç Bir Anne: Hiz. Fatıma (r.a.)

Hiz. Fatıma (r.a.) İslam'ın tebliğ sürecini bir-bir yaŖayarak tecrübe etmiŖ, Mekke Dö-nemi'nin acımasız sosyal ortamını bizzat yaŖamıŖtır. Küçük bir kız çocuğu olmasına rağmen Hiz. Peygamber'e yapılan sataŖma-lar karŖısında korkusuzca kendisini siper etmiŖtir. Her zaman Hiz. Peygamber'in yanı-başında bulunan Hiz. Fatıma (r.a.), Uhud SavaŖı'na da katılarak gazilere yiyecek ve su taŖımıŖ, yaralıları tedavi etmiŖtir.³⁵

Hiz. Fatıma (r.a.), dürüst ve güvenilir bir Ŗahsiyetti. Hiz. Peygamber, onun hakkında: *"Cennetlik olan kadınların en faziletlisi Ŗu dört kiŖidir: İmran'ın kızı Meryem, Huvey-lid'in kızı Hatice, Muhammed'in kızı Fatı-ma, Muzahim'in kızı (Firavun'un hanımı) Asiye."*³⁶ Ŗeklinde buyurarak Hiz. Fatı-ma'nın (r.a.) yüce bir ahlak üzere olduğu-nu vurgulamıŖtır.

Hiz. Peygamber'in sade ve mütevazı hayat Ŗartları, Hiz. Fatıma (r.a.) ve Hiz. Ali'nin (r.a.) haneleri için de geçerliydi. Onlar ihtiyaçlarından fazlasına tamah etmez, hep ihtiyaç sahiplerinin yardımlarına koŖarlardı.

Hiz. Fatıma (r.a.), Hiz. Peygamber'in neslini devam ettiren tek evladıdır. Hiz. Fatıma (r.a.) ile Hiz. Ali'nin (r.a.) evliliklerinden Hiz. Hasan (r.a.) ve Hiz. Hüseyin (r.a.) dünyaya gelmiŖtir.

Görsel 2.7: Hiz. Fatıma'nın (r.a.) eğitim yöntemleri arasında en dikkat çekici olanı, çocuklara küçük yaŖlardan itibaren Allah sevgisini aŖılamak ve ibadete önem vermelerini sağlamaktır.

34 bk. Abdullah Kahraman, "Müminlerin Bilge Annesi ve Fakih Kadınların Öncüsü: Hiz. AîŖe (r.a.)", s. 4.

35 bk. M. YaŖar Kandemir, "Fâtıma", TDV İslam Ansiklopedisi, C 12, s. 223.

36 Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 4, s. 409.

Genç yaşta anne olan Hz. Fatıma (r.a.), çocuklarını İslam ahlakıyla örnek bir şahsiyet olarak yetiştirmiştir. Nitekim Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.) örnek şahsiyetleriyle İslam dünyasının parlayan yıldızları olmuşlardır.

Örnek bir anne olan Hz. Fatıma (r.a.) çocukları üzerinde hassasiyetle titreyen, onları en güzel şekilde yetiştirmeye gayret eden biridir. O, çocuklarıyla ilişkilerinde sevgi, adalet, dürüstlük ve fedakârlığı dikkate almıştır. Çocuklarına şefkatle yaklaşmış ve onlara her konuda destek olmuştur. Babasından sevgi ve destekle beslenen Hz. Fatıma (r.a.) çocuklarına da aynı şekilde yaklaşmıştır. Hz. Fatıma (r.a.) çocuklarıyla oyun oynar, onlarla arkadaşlık yapar ve onlara hakkı tavsiye ederdi. O, çocuklarıyla olan ilişkilerinde adaleti esas alır ve onlar arasında ayırım yapmazdı.³⁷

Görsel 2.8: Çocuklarıyla güzel bir iletişim kuran anneler için Hz. Fatıma (r.a.) ideal bir örnektir.

Sorumluluk Sahibi Bir Genç: Esmâ binti Ebî Bekir

Hz. Esmâ binti Ebî Bekir (r.a.), Hz. Peygamber'in sadık dostu Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) kızı, müminlerin annesi Hz. Aişe (r.a.)'nin kız kardeşidir. Zübeyr b. Avvam'ın eşi ve Abdullah b. Zübeyr'in annesidir.

O, İslam'ın ilk dönemlerinde Müslüman olmuş, son nefesine kadar da İslam'a hizmet etmiştir. Pek çok kez Hz. Peygamber'in övgüsüne de mazhar olan Esmâ (r.a.), Asr-ı saâdet'in örnek kadınlardan biri olmuştur. Hz. Muhammed'in (s.a.v.), insanları İslam'a davet ettiği dönemde, çağrısına yetişkinlerden ilk kulak verenlerden biri de Hz. Ebû Bekir'dir (r.a.). Onunla birlikte ailesi de İslam'ı kabul etmiş, sonrasında Hz. Muhammed'in (s.a.v.) en büyük yardımcısı ve destekçisi olmuşlardır.

Düşünelim-Konuşalım

Sorumluluklar, insanı olgunlaştırmada nasıl bir etkiye sahiptir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

37 bk. Gülgen Uyar, "Babasının Sırrı Fatıma Hazretleri", s. 4.

H. Ebû Bekir (r.a.) ailesinin en küçüğünden en büyüğüne kadar H. Muhammed'e (s.a.v.) inancı ve bağlılığı hep farklı olmuştur. Babası İslam'ı kabul ettiğinde yaşı henüz küçük olan Ema (r.a.), Peygamber sevgisini babasından öğrenmiştir. Hicret emri verildiğinde, İslam uğruna hiçbir fedakârlıktan çekinmeyip göç eden babasına yardım etmiştir.

Ema (r.a.), yaşamını, inanan bir kadına yakışır şekilde geçirmiş; olaylara karşı gösterdiği sabır ve metanetiyle Müslümanlara örnek olmuştur.

Ema (r.a.), İslam'ı öyle özümsemiş; H. Peygamber'e öyle büyük bir inançla bağlanmıştı ki çektiği acılar ve meşakkatler onu yıpratmak yerine daha da güçlü kılmıştır.³⁸

Bilgi Kutusu

Müşriklerin baskı ve işkencelerinden bunalan Müslümanlar, Mekke'den Medine'ye hicret ettikten sonra geride sadece H. Ali'yle (r.a.) birlikte H. Peygamber ve H. Ebû Bekir'in (r.a.) ailesinden birkaç kişi kalmıştı. En sonunda Cenab-ı Hak, Peygamberine de hicret etmesini emredince H. Ebû Bekir'i (r.a.) yanına alarak yola koyulmuştu. İki dost, Sevr mağarasına gittiler. Mağarada kaldıkları üç gün boyunca H. Ebû Bekir'in (r.a.) oğlu Abdullah, Mekke'de olup bitenleri onlara haber veriyor, kızı Ema ise her gece yemek getiriyordu. Sevr mağarasından ayrılıp Medine'ye doğru yola çıkacakları gece Ema Validemiz yine yol azıklarını getirmiş, ancak azık torbasını bağlayacak ip bulamamıştı. Bunun üzerine belindeki kuşağını çözüp ikiye böldükten sonra biriyle azık torbasını, diğeriyle de su tulumunun ağzını bağladı. Onun bu halini gören H. Peygamber: *"Sana cennette iki kuşak vardır"* buyurdu. Bundan böyle Ema (r.a.), ashab arasında, "iki kuşak sahibi" anlamına gelen "Zatü'n-nitâkeyn" lakabıyla anılacaktı.

(İbn Hacer el-Askalânî, Seçkin Sahabeler, s. 473-474.)

Habeş Kralının Huzurunda Bir Genç: Cafer b. Ebi Talib

Cafer b. Ebi Talib (r.a.), H. Muhammed'in (s.a.v.) amcası Ebû Talib'in oğlu, H. Ali'nin (r.a.) de ağabeyidir. Cafer (r.a.), H. Peygamber'e ilk iman edenler arasında yer almıştır. Mekke müşriklerin Müslümanlara yönelik eziyet ve işkenceleri artınca H. Cafer (r.a.), hanımı Ema binti Umeys (r.a.) ile birlikte Habeşistan'a hicret eden ikinci kafilere katıldı. Cafer b. Ebi Talib (r.a.), H. Peygamber tarafından bu kafilere başkan tayin edilmiştir. Kureyşliler, hicret eden Müslümanlara sığınma hakkı tanınmaması konusunda Habeşistan'a elçi gönderdikleri zaman, Habeş Kralı Necaşi'nin huzurunda Müslümanları, Cafer (r.a.) temsil etmiştir. Bu sorgulamada büyük bir cesaret ve maharetle İslam inançlarını ortaya koyup yurtlarını terk etme sebeplerini izah eden Cafer (r.a.), Kureyş temsilcilerinin eli boş dönmesini ve Necaşi'nin mülteci Müslümanları himaye etmesini sağlamıştır.

Cafer (r.a.), Şam topraklarında Mute Savaşı'nda, H. Muhammed'in (s.a.v.) emriyle Rum-lara karşı kanının son damlasına kadar savaşmış ve kırk yaşındayken şehit olmuştur.³⁹

Cafer (r.a.) genç yaşta, uluslararası sahada göstermiş olduğu diplomatik başarısı, azmi, kararlığı ve cesaretiyle sahabe toplumunun genç yıldızlarından biri olmuştur.⁴⁰

38 bk. Gülşen Gezel, "İki Kuşak Sahibi Ema binti Ebû Bekir", s. 4.

39 bk. Ahmet Önkâl, "Ca'fer b. Ebû Tâlip", TDV İslam Ansiklopedisi, C 6, s. 548-549.

40 bk. Ahmet Önkâl, "Ca'fer b. Ebû Tâlib", TDV İslam Ansiklopedisi, C 6, s. 548-549.

Bilgi Kutusu

Mekkelilerin baskıları sonucu Habeşistan’a hicret ettiklerinde Cafer b. Ebi Talib’in (r.a.) Necaşi’ye hitaben söylediği şu sözler, bir genç olarak onun bilgi ve öz güvenini ortaya koymaktadır:

“Ey kral! Biz putlara tapan, ölü eti yiyen, her türlü fuhşiyatı yapan, akraba ilişkilerini koparan, komşuya kötü davranan cahilî bir toplum idik. Bizden güçlü olan, zayıf olanı ezerdi. İşte Allah bize içimizden nesebini, doğruluğunu, güvenilirliğini ve iffetini bildiğimiz bir Resul gönderinceye kadar bu haldeydik. Oysa gönderilen bu Rasûl, bizi, Allah’ı birlemeye, O’na kulluk etmeye, O’ndan gayrı babalarımızın taptığı taş ve putları terk etmeye çağırdı. Bize doğru sözlülüğü, emaneti yerine getirmeyi, akrabalarla ilişkileri devam ettirmeyi, iyi komşuluğu, haramlardan ve kan dökmekten el çekmeyi emretti ve bizi fuhşiyattan, yalan sözle şahitlikten, yetim malı yemekten, iffetli hanımlara iftira etmekten menetti. Bize yalnızca bir Allah’a kulluk etmemizi ve O’na hiçbir şeyi şirk koşturmayı, namazı, zekatı ve orucu emretti.’ Daha başka İslam’ın emirlerini saydıktan sonra devamla “Biz de onu derhal tasdik ettik, O’na inandık ve Allah’tan getirdiğine uyduk. Yalnızca Allah’a kulluk ettik ve O’na hiçbir şeyi ortak koşturmadık. O’nun bize haram kıldığını haram, helal kıldığını da helal kıldık...”

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 3, s. 263.)

5. KUR’AN’DAN MESAJLAR: ÂL-İ İMRÂN SURESİ 159.AYET

“Allah’ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar için Allah’tan bağışlama dile. İş konusunda onlarla müşavere et. Bir kere de karar verip azmettin mi, artık Allah’a tevekkül et, (ona dayanıp güven). Şüphesiz Allah, tevekkül edenleri sever.”

Kaba ve katı kalpli bir kimse, başka bazı erdemlere sahip olsa da muhataplarında nefret uyandırır. İnsanlar böyle bir kimseyi dinlemek istemezler veya onun arkadaşlığına katlanamazlar. İslam gibi evrensel bir mesaj getiren, âlemlere rahmet olarak gönderilmiş olan⁴¹ ve yüce bir ahlak üzere bulunduğu bildirilen⁴² bir Peygamberin bu kötü vasıfları taşıması düşünülemez. Şüphesiz bu ayet Hz. Peygamber’in büyüklüğünü, yüksek ahlakını ve yüreğinin katı olmadığını, aksine şefkat ve merhametle dolu olduğunu gösterir. O, Uhud Savaşı’nda emrine muhalefet ederek İslam ordusunun geriye çekilmesine sebep olanlara ve Müslümanları yok olma tehlikesiyle karşı karşıya getirmiş bulunanlara merhametle muamele etmiştir. Eğer onlara karşı katı davransaydı ve onları sert bir şekilde cezalandırırsaydı, çevresindekiler dağılıp giderlerdi.

İslam’ın eğitim metotlarından biri de affetmektir. Yerine göre af, cezadan daha etkili olur. Bu sebeple Allah (c.c.) Âl-i İmrân suresi’nin 152. ayetinde müminlerin Uhud Savaşı’ndaki hatalarını affettiğini ilân etmiş, Hz. Peygamber’e de onları affetmesini, Allah (c.c.) tarafından bağışlanmaları için dua etmesini emretmiştir. Hz. Peygamber’in sahabiye karşı yumuşak ve merhametli davranması sahabi üzerinde büyük bir etki göstermiştir. Nitekim Uhud Savaşı’ndaki hataları affedilen sahabiler bir daha böyle bir hata yapmamaya gayret göstermiş ve girdiği bütün savaşlarda Hz. Peygamber’in ve kumandanlarının emirlerine

41 bk. Enbiyâ suresi, 107. ayet.

42 bk. Kalem suresi, 4. ayet.

titizlikle uyararak zaferler kazanmışlardır. Hz. Peygamber'in Müslümanlara karşı bu şekilde merhametli davranması neticesinde birçok kimsenin Müslüman olduğu da rivayet edilmiştir. Yüce Allah ayrıca Hz. Peygamber'den bir konuda karar vermeden önce onu arkadaşlarına danışmasını, onlarla tartışmasını ve **istişare** sonunda kararını verince artık Allah'a (c.c.) güvenerek uygulamaya geçmesini emretmektedir.

Bilgi Kutusu

İstişare: Herhangi bir konuda doğruyu bulmak için sahasında güvenilir bir uzmanın görüşüne başvurulmasıdır.

(MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s.184.)

Yüce Allah Hz. Peygamber'i İslam'ı yaşamak üzere örnek bir insan olarak gönderdiği gibi arkadaşlarının da sonraki nesilleri yetiştirebilecek seviyede örnek bir toplum haline gelmelerini istemiş, bu sebeple Hz. Peygamber'e onları en güzel bir şekilde yetiştirmesini emretmiştir. Onların şahsiyetlerine değer vermesini, yönetimde onlarla

istişare etmesini, onlara görev verip sorumluluk duygularının gelişmesi için çaba göstermesini ve hatalarını bağışlamasını emretmiştir. Böylece Müslümanların hem Hz. Peygamber'e hem de birbirlerine karşı sevgi ve saygıları daha da artarak birlik ve beraberlikleri sağlanmış, münafıkların istismar edebilecekleri kapılar kapatılmıştır.

Hz. Peygamber vahiy dışındaki meselelerde özellikle savaş konularında sahabiler ile istişare eder, sonra karar verirdi. Bedir Savaşı'nda ordu için seçilecek karargâh ve savaş sonrasında alınan esirler hakkında verdiği kararı da arkadaşlarıyla yaptığı istişare sonunda vermiştir.

Hz. Peygamber kuşların bile sabahın erken saatlerinde yuvalarından ayrılarak akşamın karanlığına kadar Allah'ın (c.c.) kendileri için yarattığı rızıklarını aradıklarını hatırlatarak⁴³ Allah'a (c.c.) gerçek anlamda tevekkül etmenin önemini anlatmak istemiştir. Devesini bağladıktan sonra mı yoksa onu salarak mı tevekkül etmiş olacağını soran bedevîye hitaben de "*Önce deveni bağla, sonra Allah'a tevekkül et!*"⁴⁴ buyurarak İslam'ın tevekkül anlayışını somut örneklerle açıklamıştır.

Etkinlik Yapalım

Âl-i İmrân suresi 159. ayetini inceledikten sonra çıkardığınız mesajları aşağıdaki boşluklara yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

43 bk. Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 1, s. 52.

44 Tirmizî, Kıyâmet, 60.

Ünitemizi Değerlendirelim

A. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. Kur'an'da "Rablerine inanmış gençler" şeklinde söz edilen ..... inançlarını açıkça ifade ederek içinde bulundukları toplumun sapkınlıklarına karşı çıkmış, öldürülmekten veya zorla din değiştirmekten kurtulmak için mağaraya sığınmışlardır.
2. Hz. Peygamber iktisadi ve hukuki konularda haksızlığın ve güvensizliğin yaygınlaşmasını önlemek amacıyla kurulan ..... 'a genç yaşta katılmıştır.
3. Hz. Peygamber hadislerinde faziletli gençleri methetmiştir. O, kıyamet gününde arşın gölgesi altında mutlu olacaklar arasında, gönlü Allah'a (c.c.) bağlı, severek Allah'a (c.c.) ibadet eden ..... de zikretmiştir.
4. Mekkeli müşriklerin baskıları sonucu Müslümanlarda bir grup Habeşistan'a hicret ettiklerinde kralın huzurunda konuşan ....., bir genç olarak bilgi ve öz güvenini ortaya koymuştur.
5. "Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı ..... davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi." (Âl-i İmrân suresi, 159. ayet.)

B. Aşağıda numara ile verilen sahabilerin, harf ile belirtilen ve öne çıkan özelliklerini eşleştiriniz.

6	.....	Mus'ab b. Umeyr	A	Genç bir davetçi
7	.....	Muaz b. Cebel	B	Genç bir komutan
8	.....	Hz. Fatıma	C	Genç bir öğretmen
9	.....	Erkam b. Ebi'l-Erkam	D	Genç bir yönetici
10	.....	Üsame b. Zeyd	E	Genç bir anne

C. Aşağıdaki açık uçlu soruların cevabını boş bırakılan yerlere yazınız.

11, 12 ve 13. soruları aşağıdaki metne göre cevaplayınız.

Hiz. Peygamber gençlerin ilim alanında yetişmesine önem vermiş, vahiy katiplerini genellikle gençlerden seçmiştir. İslam'a davet mektuplarını gençlere yazdırmış, bazı gençleri o gün çok ihtiyaç duyulan yabancı dilleri öğrenmeye teşvik etmiştir.

11. Hiz. Peygamber'in gençlere bu kadar önem vermesinin sebebi nedir?

12. Genç yaşta alınan eğitimin insana ne gibi faydaları olur?

- 13.** İslam'ın tebliğ edildiği ilk yıllarda gençler, dinî, ilmî, askerî, idari, siyasi alanlarda çok önemli görev ve sorumluluklar üstlenmişler ve önemli görevlerde bulunmuşlardır. İslam'ın ilk yıllarından itibaren gençlerin Hz. Peygamber'e itaat etmeleri ve hürmet göstermelerini, gençlere değer ve sorumluluk verilmesi açısından değerlendiriniz.

D. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

- 14.** Hz. Peygamber'in gençlik yıllarında katıldığı, haksızlığa uğrayan kişileri korumak amacı ile kurulan, derneğin/topluluğun adı nedir?

- A) Muallaka-i seb'a
- B) Hilfu'l-fudûl
- C) Zü'l-mecaz
- D) Daru'l-Erkam
- E) Daru'n-nedve

“Bir gün Ensar'dan birisinin bahçesindeki hurma ağaçlarını taşıyan Rafi b. Amr'ı, bahçe sahibi yakalayarak Hz. Muhammed'in (s.a.v.) huzuruna getirmişti. Hz. Peygamber (s.a.v.) Rafî'ye: “Yavrucuğum, niçin ağaçları taşıyorsun?..” diye sorunca Rafî: “Aç idim Ya Resulallah, karnımı doyurmak için taşıdım!..” cevabını verdi. Bunun üzerine Hz. Muhammed (s.a.v.): “Yavrum, bir daha acıkırsan, ağaçları taşılama, altına düşenleri al, ye!...” diye buyurdu. Sonra da Rafî'nin başını okşayarak: “Allah'ım, bu yavrunun karnını doyur!...” diye ona dua etti.”

(Tirmizi, Büyû, 54; İbn. Mace, Ticaret, 67.)

- 15.** Yukarıdaki hadis metninden hangi sonuç çıkarılamaz?

- A) Hz. Peygamber gençlerin hataları karşısında anlayışlı davranmıştır.
- B) Hz. Peygamber kişilerin durumlarını göz önünde bulundurmuş ve onların anlayacağı bir tarzda konuşmuştur.
- C) Hz. Peygamber gençlerle iletişim konusunda ashabına örnek olmuştur.
- D) Hz. Peygamber gençlerle iletişimde açık bir dil kullanmıştır.
- E) Hz. Peygamber gençlerin hatalarını yüzlerine vurmuş ve onları toplum içinde suçlamıştır.